

מסכת תמיד; דף כה

'שומרים'. פרשו ראשונים: שמירה זו אינה משום חשש גניבה – שאין עניות במקום עשירות (רא"ש), וגם לא משום פחד אויבים או לסטים (רמב"ם בית הבחירה ת,א) או התגרירות כהנים אלו באלו (מאירי), אלא גזרת הכתוב היא. וגם כבוד המקדש הוא – שלא להסיח דעת ממנו יום ולילה (רא"ש). אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין (לשון הרמב"ם שם).

כתב המפרש 'משמע מדברי מהר"ם מרוטנבורג (בתוס' יומא טז סע"ב) שהוא ר"י ב"ר ברוך. וכן כתב הרב המובהק מר קשישא כמהר"ר נתן בורגיל בספרו הנחמד 'חק נתן', ע"ש באורך. אך אינו מוכרח' – שם הגדולים להרחידי"א, חלק ספרים פ, עב] ששמירה זו נוהגת ביום ובלילה. וב'זבח תודה' כתב סיוע לכך, כי המעיין בכתובים יראה שמטרת השמירה היתה שלא ייכנסו זרים לאהל מועד ויגעו בדברי המקדש. ואם כן, הלא אותו שימור נצרך גם ביום.

[זה שכתבו ראשונים שמשום כבוד הוא או גזרת הכתוב, ולא כתבו משום קריבת זר כמפורש – כי לשם כך לא היו צריכים לשמור בלילה כשהשערים נעולים, וגם לזה היה די באדם אחד, והלא המצוה היא בכהנים ובלויים (עפ"י פירוש הגר"א). ומ"מ הרי לא גרע מהמשכן שצריך לשמור שלא יקרב זר, על כן יש סיוע לכך שצריך לשמור אף ביום].

ואילו הרמב"ם (בית הבחירה ה) כתב שחיוב השמירה הוא בלילה בלבד. וכן כתב הרמב"ן (במדבר א,נג) ורבנו שמעיה (מדות א), ותוס' הרא"ש (יומא י. וידוע שאין להקשות סתירה מדברי הרא"ש בתוספותיו לפירושו – ע' 'חונן דעה' יומא ל). וכן נקטו לעיקר המשנה – למלך (בית הבחירה ת,ב) והבאר – שבע. ואולם המנחת-חינוך (שפח,א) כתב שאינו יודע טעמם ומקורם של הראשונים הסוברים שהשמירה נוהגת רק בלילה, שהרי אין השמירה מפני פחד אלא מפני הכבוד. וע"ע במובא להלן כו. כו. וב'מנחת מרדכי' על ספר מקדש דוד לח הערה ח. ובפירוש הראב"ד (מודפס להלן כט. 'ולדעתי הוא להראבי"ה' – כן כתב הרד"ל בהגהותיו לסוטה לח) כתב שהיו מקומות בהם שמרו ביום ובלילה והיו מקומות ששמרו בהם בלילה בלבד. וע"ע בספר פתח עינים. [עוד מובא שם מגורי האר"י ז"ל שהואיל ולא היה קרבן קרב בלילה והיה ח"ו אפשרות אחיזה לחיצונים, לכן היו שומרים שם ולא היו ישנים, כדי שיהיו מדברים ועוסקים בדברי תורה זה עם זה, ובזה מבריחים הקליפות].

השמירה, כתב המנחת-חינוך (שפח,ב), איננה 'עבודה' ובודאי כשרים לה כהנים בעלי מומים וערלים, אבל חללים פסולים שהרי נתחללו מן הכהונה וכשאר ישראל המה שאינם כשרים לשמירה. [והכשיר שם אנדרוגינוס, לדעת הסובר שהוא חצי זכר. וכן מי שהוא חצי חצי ישראל – ע"ש]. ואולם מובא מהאבני-נזר (יו"ד תמט) שכתב להוכיח מהכתוב בדברי הימים, וכן מלשון הראשונים, שהשמירה היא עבודה ונעשית בבגדי כהונה, והלא לדעת הרמב"ם אסור ללבוש האבנט שלא בשעת עבודה משום כלאים, ואם כן מוכח שהשמירה היא עבודה. ראה עוד בהרחבה, על דיניה טעמיה ומקורותיה של שמירת המקדש, בקובץ 'צפיה' (חקרי מקדש ד) בהוצאת מכון המקדש. וראה פרטים נוספים בספר 'חדושים ובאורים'.

'בית הניצוץ' – היה פתוח מרוח אחת, וניצוצי חמה מנצנצים בו ואורו מרובה, לכך נקראת אותה לשכה 'בית הניצוץ' (פרוש הרא"ש ועוד).

ובספר באר שבע כתב, מפני שהיתה שם מדורה קטנה לשם קיום האש שעל גבי המערכה, וכלפי המדורה הגדולה שבבית המוקד, נקרא זה 'בית הניצוץ', כניצוץ לעומת מדורה.

'בית המוקד – כיפה'. המפרש כתב שהיתה זו לשכה הבנויה על גבי כיפה. ואילו הרמב"ם והרב מברטנורא מפרשים שבנויה היתה על הארץ ככיפה (וע"ע בספר חדושים ובאורים). ולפי דבריהם שמירת הכהנים לא היתה בדוקא על מקום מוגבה שהרי הם שמרו בתוך בית המוקד, וכפי שיבואר להלן כו:

'מפתחות העזרה בידם' – ברשותם, בשליטתם. שהיו הזקנים ממונים עליהם (עפ"י פירוש הגר"א).

*

'... ושמעתי כי ליכא מידי בזה הקדוש דלא רמיזי בתלמוד. וחמשה פרקי דספרא דצניעותא רמוזים בחמשה פרקי מסכת מדות [הוא גם כן מדות ומתקלא], פרק אחר פרק. והאידרא רבה רמוזה במסכת תמיד כולה, כי שניהם אחד, על דרך הביאני המלך חדריו היינו אידרא. רק דספרא דצניעותא הוא חדריו היינו המדות שיסד השי"ת ולכך נקרא צניעותא, כי כבוד אלקים הסתר דבר. והאידרא הוא הביאני המלך – התקרבות האדם להיות כן ולבוא חדריו, על ידי קרבן התמיד. וזה נקרא 'כבוד מלכים חקור דבר'. ואין כאן מקומו לבאר זה, אבל הוא מכון גם כן למה שכתבנו...' (מתוך 'דובר צדק' לרבי צדוק הכהן מלובלין, עמ' 93).

דף כו

'בא וישב לו אצל אחיו הכהנים'. הטעם שמותר לו להכנס שוב לבית המוקד, והלא טבול יום דבעל-קרי משתלח ממחנה לוייה – יש אומרים משום שאיסור זה מדרבנן הוא, הם שאסרו הם שהתירו לו להישאר עד אור היום ולא הטריחוהו לצאת בלילה. או משום שאותו חלק חול שבבית המוקד היה מוגבה מקרקע הר הבית, וקיימא לן גגין ועליות לא נתקדשו, ואף לא בקדושת הר הבית (עפ"י המפרש. וע"ע תורא"ש יבמות ז: תורשב"א פסחים צב.).

ויש אומרים שלא גזרו על טבול יום אלא שלא ייכנס לכתחילה, אבל לא כשנטמא בפנים (ערא"ש כאן; תוס' זבחים לב. וע"ע ביוסף דעת סוטה כ.).

וי"א שלא גזרו אלא בחיל ובעזרת נשים משום הרחקת הטמאים מהעזרה, מפני שמקומות אלו משמשים כניסה ויציאה, או משום שסמוכים למחנה שכינה לכך גזרו בהם, אבל לא בשאר מחנה לוייה (עפ"י ראשונים כאן ובזבחים לב: וביבמות ז:).

ויש אומרים שהטמא שטבל יושב בלשכת בית הטבילה ששם מותר לטבול להיכנס, ואינו נכנס לבית המוקד (עפ"י ראב"ד).

רבי אליעזר בן יעקב (במדות א, ט) חולק וסובר שהיה יוצא במסיבה תחת החיל והולך לו לשער טדי ואינו חוזר לבית המוקד (כן פירש הרמב"ם בפיה"מ והרע"ב. ויש מפרשים באופן אחר – עראב"ד כאן ופירוש הגר"א למדות שם).